

Adatok a Déli-Bakony flórájához I.

MÉSZÁROS András – SIMON Pál

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, H-8200 Veszprém, Vár u. 31.

A Déli-Bakony a Bakonyvidék második legnagyobb kistája. Területe 873 km². Minden oldalról középhegységi főtörések és az ezekhez kapcsolódó árkos süllyedékrendszerek határolják. Legidősebb kőzetei a triász dolomit és középidőszaki mészkövek, valamint szárazföldi lepusztulástermek. Harmadidőszaki kőzetei közül az eocén Szóc mészkő, az oligocén-miocén kavicsok, konglomerátumok és mészkő, a felsőmiocén homok és kavicsformációk, az édesvízi mészkőképződmények, valamint a bazalt és bazalttufa a legfontosabbak. Negyedidőszaki kőzetei közül a medencetérzsíneken felhalmozódott lejtőlöszök, különböző típusú lejtőtörmelékek és folyóvízi összletek a legelterjedtebbek. A Déli-Bakony mai képe jellemző, hogy átlagos tszf-i magassága 350-400 m; a tetőszintek és a hegységi előtér közötti viszonylagos szintkülönbség 400-450 m. Területének mintegy fele 300-400 m tszf-i magasságba emelkedik, közel egyharmada 300 m-nél alacsonyabban helyezkedik el, és csak 18%-a képviseli 500-600 m tszf-i magasságban a térség tetőrégióit. A Bakonyvidék egyik legkevésbé tagolt hegységi területe. (ÁDÁM – MAROSI – SZILÁRD 1988)

Növényföldrajzilag a Bakonyikum flóravidék Vesprimense flórajárához tartozik. A Déli-Bakony déli peremterületei növényföldrajzi szempontból átmenetet képeznek a Balaton-felvidék felé. Jól tükrözik ezt az itt található szubmediterrán növényfajok, pl. *Cotinus coggygria*, *Plantago argentea*, *Scilla autumnalis*, *Sternbergia colchiciflora*, *Iris graminea*, *Ononis pusilla*, *Coronilla emerus*, *Coronilla coronata*, *Jurinea mollis*, *Convolvulus cantabrica*. A hasonlóság a Balaton-felvidék flórájával főként a tájegység keleti felében szembetűnő. A 600 m magas Kab-hegy a térség flórájában különleges helyet foglal el. Növényzete több klímahatás érvényesülését igazolja. A szubmediterrán hatás mellett a magasabb régió réttein és erdeiben jellemző néhány atlantikus klímahatásra megjelenő növény, pl. *Hypericum maculatum*, *Asphodelus albus*, *Hemerocallis lilio-asphodelus*, *Danthonia alpina*, *Carex pendula*. A Kab-hegy bazalttakarójának kis tavai (Nyír-tó, Nagy-tó, Semlyékes-tó) is ritkaságokkal szolgálnak, így például a tőzegmohák (*Sphagnum*) egyes fajaival, *Hottonia palustris-szal*, *Carex elongata-val*, *Thelypteris palustris-szal*.

A térség nagy részét borító üledékes kőzetek (mészkő, dolomit) miatt a terület vízben meglehetősen szegény, melyet tovább súlyosbított a bauxitbányászat technológiája. A nyirádi mélyművelés következtében katasztrofális mértékben csökkent a karsztvízszint, s emiatt források, patakok, vizes élőhelyek tucatjai tűntek el, vagy váltak jobb esetben időszakos vízfolyássá. A lápi-lápréti vegetáció maradványai szerencsére néhány helyen még fellelhetők.

A Déli-Bakony flórákutatásának kezdetei KITAIBEL Pál nevéhez fűződnek, aki az 1799-es gyűjtőútja során Városlőd és Nagyvázsöny között is botanizált. Később SIMONKAI Lajos kutatott Veszprém környékén. A térség első jelentősebb flóraművében, a PILLITZ Benő (1910) által írt Veszprém vármegye növényzetében számos adat található a Déli-Bakonyról. A XX. század első évtizedeiben több neves botanikusunk is megfordult a térségben, így például JÁVORKA Sándor, BOROS Ádám, GÁYER Gyula és POLGÁR Sándor. Kiemelkedő az egész Bakony és így a kutatott terület botanikai feltárásában RÉDL Rezső munkássága. A Magyar Flóraművek sorozatban megjelentetett – A Bakony hegység és környékének flórája – című monográfiája ma is alapmű a terület kutatói számára. Az ötvenes évektől kezdve kiemelkedő TALLÓS Pál, MAYER Antal, SZALAI Miklós és FEKETE Gábor munkássága. Az utóbbi három évtizedben alig jelent meg botanikai publikáció a Déli-Bakony területéről. Örvendetes viszont, hogy néhány éve több a térséget érintő cikk jelent meg KOVÁCS – TAKÁCS (1995), SZMORAD (1997), GALAMBOS (1998), LÁJER (1998) és KOVÁCS (1999) tollából. Megemlíthetjük még FARKAS (1999), BARTHA – BÖLÖNI – KIRÁLY (1999) valamint BAUER – MÉSZÁROS (2000) műveit, melyek néhány taxon esetében új adatokat tartalmaznak a Déli-Bakony flórájához. Bár nem botanikai mű, mégis számos florisztikai adatot, tápnövényre való utalást találhatunk DIETZEL (1997) a Bakony nappali lepkéivel foglalkozó művében.

A Déli-Bakony területén 1998 óta végzünk rendszeres botanikai vizsgálatokat. Az itt közölt adatok főként a tájegység keleti feléből; Veszprém, Márkó, Bánd, Nemesvámos, Tótvázsony, Nagyvázsöny, Ócs, Pula, Taliándörögd községhatárokból származnak. A fajok elnevezése és sorrendje SIMON (1992) munkája alapján készült. Az adatok egy részéről fotódokumentáció és herbáriumi dokumentáció is létezik, utóbbit a Bakonyi Természettudományi Múzeum Herbáriumában helyeztük el. A fajok lelőhelyeinek elnevezése

1 : 10 000-es erdészeti üzemi térképek, valamint 1 : 10 000-es EOTR térképek alapján történt, de néhány

esetben, zárójelben téve a helyi vagy a turistatérképeken található elnevezések is szerepelnek.

Florisztikai adatok

- Sphagnum fimbriatum* Wils.: 1997 évében találta Dr. Sonnevend Imre a nagyvázsonyi Nyír-tó területén. Itt több foltja található, 4-5 m²-es kiterjedésben. A faj határozását Dr. Galambos István botanikus végezte. A közeli öcsi Nagy-tóból ismert előfordulása (BOROS – VAJDA 1957).
- Botrychium lunaria* (L.) Sw. in Schrad.: Az öcsi Kőházverem északi kitétségű völgyoldalában, dolomitsziklagyepben találtuk néhány töves állományát (BAUER – MÉSZÁROS 2000). Az öcsi Hajal-völgy (Halál-völgy) hasonló termőhelyén fordul elő (Berta Tibor ap. GALAMBOS 1998).
- Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn.: A Kab-hegyen a nagyvázsonyi Nagy-rét és Ménesakol-rét menti erdőszegélyekben él nagy állománya, az E nyiladék csúcs közeli részein is előfordul.
- Thelypteris palustris* Schott: A Kab-hegyen a nagyvázsonyi Nyír-tó zombékosaiban, bokorfüzesében nagy állománya található. A közelben, (légvonalban 4 km-nyire) az öcsi Nagy-tó területén ismert a jelenléte (BOROS – VAJDA 1957, LÁJER 1998).
- Polystichum aculeatum* (L.) Roth: A padragkúti Köleskepe-árok völgyalján és északi kitétségű völgyoldalában kisebb állománya él.
- Dryopteris carthusiana* (Vill) H. P. Fuchs: A nagyvázsonyi Nyír-tó bokorfüzesében szálanként előforduló páfrányfaj, mely főként a sászsombok oldalában, valamint a fűzek tövében fordul elő. A Kab-hegy területén RÉDL (1942) jelzi előfordulását.
- Dryopteris dilatata* (Hoffm.) A. Gray: A nagyvázsonyi Nyír-tó bokorfüzesében található kisebb, tucatnyi tövet számláló állománya.
- Aconitum vulparia* Rchb.: A pulai Farkas-árokban, Mulató-árokban, Tálodi-erdőben és Viszont-völgyben, az öcsi Kőházverem bükköseiben, valamint a márkói és bándi Malom-hegyen nagy állományai élnek.
- Anemone sylvestris* L.: A Balaton-felvidék és a Déli-Bakony határán a vöröstói Mocsolyai-dűlőben északnyugati kitétségű domboldal erdőszegélyében és a nagyvázsonyi Mina-völgy peremén erdei tisztáson néhány m²-es telepe, míg a taliándörögdi Baksa-hegy bokorerdőiben és erdőszélein nagyobb állománya él.
- Hepatica nobilis* Mill. :A veszprémi Betekints-völgy északi kitétségű oldalában található kb. 1000 töves állománya. Sajnos az eredeti erdőállomány csak nyomokban maradt meg a faj élőhelyén. A májvirág populáció itt főként fekete fenyves alatt él.
- Pulsatilla grandis* Wender.: Az öcsi Kőházverem és a veszprémi Betekints-völgy északi kitétségű sziklagyepjeiben százas nagyságrendű, valamint a veszprémi Csatár-hegy déli és keleti kitétségű lejtősztyepején több ezer töves állományai található.
- Pulsatilla pratensis* (L.) Mill. *subsp nigricans* (Störck) Zamels: A veszprémi Betekints-völgy, a nemesvamosi Szár-hegy, a nagyvázsonyi Nőzsér (Zabmező) és a taliándörögdi Baksa-hegy száraz gyepjeiben, legelőin nagy állományai található.
- Adonis vernalis* L.: Az öcsi Kőházverem és Polyánka, a nagyvázsonyi Nőzsér, Kanászkert, Ajándék, Külső pótlek és Magyar-domb a tótvázsonyi Bogaras, Máj-hegy, Kis-Kátyó és Nagy-Kátyó, a taliándörögdi Baksa-hegy, valamint a nemesvamosi Szár-hegy, száraz legeltetett gyepjeiben nagy állományai található.
- Ranunculus illyricus* L.: A nagyvázsonyi Nőzsér, valamint a tótvázsonyi Bogaras és Kis-Kátyó száraz gyepjeiben nem ritka.
- Aquilegia vulgaris* L.: Az öcsi Kőházverem északi kitétségű völgyoldalának sziklaerdejében és bükkösében található kb. 1000 töves állománya.
- Thalictrum aquilegifolium* L.: Az öcsi Kőházverem gyertyános-tölgyesében és a veszprémi Betekints-völgy mészkedvelő tölgyesében élnek százas nagyságrendű állományai. Veszprém területéről RÉDL (1942) említi.
- Cotoneaster integerrimus* Medic.: A veszprémi Betekints-völgy északi kitétségű dolomitsziklagyepjeiben szórványosan előforduló cserje. Veszprém területéről RÉDL (1942) monográfiája említi.
- Cotoneaster tomentosus* (Ait.) Lindley: A veszprémi Betekints-völgy északi kitétségű dolomitszikláin él kisebb állománya. Veszprém területéről RÉDL (1942) közli.
- Sorbus domestica* L.: A nagyvázsonyi Bogárdi-dűlő szántó menti kömezsgyéjében él egy 40 cm törzs-átmérőjű példánya. A veszprémi Csatár-hegy mészkedvelő tölgyeseiben és bokorerdeiben többfelé látni fiatalabb 2-3 éves magoncait. Itt két idősebb, már termőképes egyedét is megtaláltuk.
- Sorbus aria* (L.) Cr.: A veszprémi Csatár-hegy keleti kitétségű bokorerdeiben, mészkedvelő tölgyesében szórványos elterjedésű faj. RÉDL (1942) flóraműve már említi előfordulását.
- Sorbus danubialis* (Jáv.) Kárp.: A nagyvázsonyi Mina-völgy és a veszprémi Tekerés-völgy meredek völgyoldalain és szikláin élnek kisebb állományai.
- Sorbus x pannonica* Kárp.: A veszprémi Betekints-völgy szikláin található néhány terebélyes, termőkorú bokra.
- Amelanchier ovalis* Medic.: A veszprémi Betekints-völgyben szép állományai található. Veszprémi elnevezése igen találó, az itteni népnyelv nyúlkörtének nevezi. A RÉDL által a Mina-

- völgyben megtalált fanyarkákat hiába kerestük, ez a populáció a környéken lévő nagy létszámú muflonállomány miatt valószínűleg kiveszett. Veszprém környékéről RÉDL (1942) említi.
- Rosa spinosissima* L.: A veszprémi Csatár-hegy és Tekerés-völgy erdei tisztásain található néhány sarjtelepe.
- Cerasus fruticosa* Pall.: Az öcsi Kőházverem völgyperemének erdő-szegélyében kb. 15 m²-es telepe, míg a veszprémi Betekints-völgyben néhány m²-es állománya él.
- Jovibarba hirta* (Just.) Opiz: Az öcsi Kőházverem sziklái között kisebb állománya él.
- Ribes uva-crispa* L.: A nagyvázsonyi Sárcsi-kút közelében található terebélyes bokra, cseres-tölgyesben.
- Ribes rubrum* L.: A veszprémi Betekints-völgy Séd-patak menti erdejében található kb. 20 töves állománya.
- Chrysosplenium alternifolium* L.: Pula község határában a Tálodi-forrás menti mésztufás, mohás foltokon található nagy állománya. A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Nyír-tó melletti bazaltkarsztos felszínnek vizenyős, lefolyástalan részein is gyakori.
- Genista germanica* L.: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Szélescsapás út menti erdőszegélyében található több száz töves állománya. A Kab-hegy területéről RÉDL (1942) közli.
- Genista sagittalis* L.: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Kanászkert területén lévő útszegélyek, irtások jellemző, szórványosan felbukkanó növénye. A Kab-hegy területéről RÉDL (1942) említi.
- Ononis pusilla* L.: A nagyvázsonyi Nözsér száraz, legeltetett gyepejében viszonylag gyakori faj.
- Astragalus onobrychis* L.: A veszprémi Sas-hegy és a nagyvázsonyi Nözsér száraz gyepeiben található kis állományai. A környéken máshol nem ismerjük előfordulását.
- Coronilla coronata* Nath.: A veszprémi Csatár-hegy déli oldalán lévő bokorerdő tisztások szórványosan előforduló faja.
- Lathyrus nissolia* L.: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Kanászkert erdőszéli, út menti gyepterületein található több száz töves állománya.
- Daphne cneorum* L.: A nagyvázsonyi Mina-völgy északi kitérű sziklagyepejében található kb. 1 m²-es telepe. Sajnos az igen veszélyeztetett, muflon által járt és fekete fenyővel betelepített élőhelyen a faj visszaszorulóban van.
- Daphne mezereum* L.: Nagyvázsony község határában a Kab-hegy csúcsától nyugatra az 5-ös nyiladék környékén található mintegy 30 töves állománya. A Kab-hegyről RÉDL (1942) jelzi előfordulását.
- Dictamnus albus* L.: A nagyvázsonyi Nözséren, Edvard-hegyen, a Kab-hegy tömbjében található Pálfi-tanya környéki ligetes, felhagyott legelőn, a tótvázsonyi Bogarason és Öreg-kátyón, a nemesvámosi Szár-hegyen, valamint a veszprémi Csatár-hegyen nagy állományai találhatóak.
- Polygala amara* L.: A bándi Malom-hegy északi kitérű dolomitszikla-gyepjében több 100 töves állománya él.
- Seseli leucospermum* W. et K.: Veszprémben a Viadukt környéki, valamint a Betekints-völgyi dolomitsziklagyepekben elterjedt növény, mely olyannyira otthon érzi magát, hogy a völgyhíd előtti sziklafalak menti járdák szegélyében is megtalálható. Veszprém környékéről RÉDL (1942) flóraműve már jelzi.
- Seseli varium* Trev.: A veszprémi Csatár-hegy lejtősztyeprétjén szálsként előforduló faj. A Bakony területéről eddig nem közölték.
- Selinum carvifolia* L.: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Torma-réten, Nagy-réten, Barátvágáson, Szíjjártó-réten, Ménesakol-réten és az E nyiladék csúcs közeli részein gyakori faj. A Bakony területéről eddig nem közölték.
- Peucedanum carvifolia* Vill.: A veszprémi Csatár-hegy déli oldalán, valamint a Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Barátvágás és Szíjjártó-rét hegyi rétvén szórványosan előforduló növény.
- Laserpitium pruthenicum* L.: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Torma-rét és Ménesakol-rét szegélyeiben kisebb, száz tő alatti állományai találhatóak.
- Valeriana dioica* L.: A nagyvázsonyi Sásos-kút láprétjén, a nemesleányfalui temetőtől nyugatra lévő fakadékos völgyaljban és völgyoldalban, valamint a nagyvázsonyi Halastó délnyugati csücskében lévő láprétfolton szálsként megtalálható.
- Succisa pratensis* Moench: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Torma-réten, Szíjjártó-réten, Ménesakol-réten és Rekettyés-tón, valamint a nagyvázsonyi Sásos-kútnál szép állományai találhatóak.
- Scabiosa canescens* W. et K.: A veszprémi Betekints-völgyben több kisebb (10-100 tő) állománya található.
- Linum flavum* L.: A veszprémi Csatár-hegy déli oldalán egykori szőlők helyén kialakult lejtősztyepon több ezer töve él. A Csatár-hegy területéről RÉDL (1942) említi.
- Linum tenuifolium* L.: A térség száraz gyepeiben általánosan elterjedt növényfaj. Nagyobb állományai találhatóak a nagyvázsonyi Ajándék, Külső pótlék, Nözsér, az öcsi Polyánka és a taliándörögdi Baksa-hegy területén.
- Geranium phaeum* L.: A veszprémi Betekints-

- völgyben a Séd-patak mentén nagy állománya található.
- Callitriche cophocarpa* Sendt.: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Torma-rét melletti dagonyatölcsákban gyakori.
- Gentiana pneumonanthe* L.: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Torma-réten kb. 20 töve, míg a Szíjjártó-réten és Ménesakol-réten ezres nagyságrendű állományai élnek.
- Menyanthes trifoliata* L.: A nagyvázsonyi Halastó (egykor Pap-rét) délnyugati lápos, fakadékos csücskében, 1990-ben találta Simon Pál. Évjáratonként változó tőszámában (30-70 tő) virágzott 1994-ig. 1994 őszén a tavat leengedték. Ez és a közelben működő tehenészet itt átjáró és legelésző állatai, valamint a nád térhódítása az itt lévő állományt végveszélybe sodorta. 1999 őszén a tavat feltöltötték, és a nádat felgyújtották. Ennek köszönhetően 2000 tavaszán két vegetáló tövét sikerült megtalálnunk a területen. A Bakonyban jelenleg ez az egyetlen ismert állománya.
- Convovulus cantabrica* L.: A veszprémi Betekints-völgy száraz gyepjeiben élnek kisebb-nagyobb állományai.
- Omphalodes scorpioides* (Hke.) Schrk.: A veszprémi Csatár-hegy és a bándi Malom-hegy bükköseiben található egy-egy néhány száz tövet számláló állománya.
- Pulmonaria angustifolia* L.: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Semlyékes-tó környéki cseres-tölgyesekben, a 6-os nyiladékon, valamint a Rekettyés-tó menti kaszálószegélyben és cseres-tölgyesekben több kisebb-nagyobb állománya él. A Kab-hegyről RÉDL (1942) már említi.
- Thymus pulegioides* L.: A nagyvázsonyi Szíjjártó-rét szegélyében él egy kisebb állománya.
- Chaenorhinum minus* (L.) Lange: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Som út murvázott szegélyében gyakori.
- Veronica longifolia* L.: A nagyvázsonyi Ménesakol-réten kisebb állománya él.
- Orobancha caryophyllacea* Sm.: A nagyvázsonyi Nyír-tó melletti ritkás cseres-tölgyesben szálanként előforduló növényfaj.
- Plantago argentea* Chaix: A nemesvámosi Szár-hegy, valamint a bándi Malom-hegy sziklagyepjeiben nagy állományai találhatóak.
- Draba lasiocarpa* Rochel: A veszprémi Betekints-völgy É-i kitettségű dolomit-sziklagyepjeiben, szikláin szórványosan előfordul. Veszprém környéki előfordulását RÉDL (1942) már jelzi.
- Reseda luteola* L.: Tótvázsony közszégyben, árokparton figyeltük meg néhány tövét.
- Viola alba* Bess.: A pulai Tálodi-erdőben, valamint a veszprémi Csatár-hegy gyertyános-tölgyeseiben él egy-egy néhány 100 töves állománya.
- Viola collina* Bess.: A veszprémi Betekints-völgy sziklagyepjében, a bándi és a márkói Malom-hegy egyes karszterdeiben, valamint az öcsi Kőházverem sziklagyepjében élnek kisebb-nagyobb esetenként több száz töves állományai. Mindenütt északi lejtőkön. (BAUER – MÉSZÁROS 2000)
- Viola montana* L.: A Kab-hegy tömbjében az öcsi Nagy-tó és a nagyvázsonyi Nyír-tó menti cseres-tölgyesekben nem ritka.
- Elatine alsinastrum* L.: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Semlyékes-tó szegélyében találtuk néhány példányát a tiszapfelszínen. A Veszprimense-re új!
- Hypericum maculatum* Cr.: A Kab-hegy területén a nagyvázsonyi Barátvágás, Nagy-rét és Kisházi-rét mára sajnos már cserjésedő kaszálón, erdőszélein, valamint a Kisházi-rét és Nagy-rét környéki erdei nyiladékokban több ezer töves állományai találhatóak. A nagyvázsonyi Torma-réten is megtalálható egy kisebb kb. száz töves populációja. A fajra 1998-ban a Barátvágáson hívta fel a figyelmünket J. Vlcko.
- Phyteuma orbiculare* L.: Az öcsi Kőházverem északi kitettségű sziklagyepjeiben és nem teljesen tipikus helyenként nyíres foltokba átmenő egyes karszterdejében kb. 10000 töves állománya, a taliándörögdi Vigánt-völgy sziklagyepjeiben több 1000 töve él. A veszprémi Csatár-hegy keleti kitettségű lejtősztyepjében is megtalálható egy kicsiny, tucatnyi tövet számláló populációja.
- Aster amellus* L.: A veszprémi Betekints-völgy északi kitettségű sziklagyepjeiben él egy kicsiny állománya. Veszprém környékéről RÉDL (1942) már említi.
- Inula oculus-christi* L.: A tótvázsonyi Öreg-Kátyó bokorerdeinek tisztásain és a nagyvázsonyi Nőzsér legeltetett gyepjeiben gyakori.
- Erechtites hieracifolia* (L.) Raf. ex DC.: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Nyír-tó szegélyében nem ritka.
- Jurinea mollis* (L.) Rchb.: A nemesvámosi Szár-hegy sziklagyepjében és pusztafüves lejtősztyepjében, nagy számban előforduló növény.
- Centaurea triumfettii* All.: A veszprémi Csatár-hegy, Betekints-völgy, Tekerés-völgy, az öcsi Kőházverem és a taliándörögdi Vigánt-völgy gyakori növénye.
- Centaurea sadleriana* Janka: A veszprémi Csatár-hegy, Betekints-völgy és Tekerés-völgy gyakori növénye.
- Taraxacum serotinum* (W. et K.) Poir.: A veszprémi Benedek-hegyen földút menti gyomos szegélyében található kb. 50 töves állománya.
- Dianthus plumarius* L. subsp. *regis-stephani* (Rapcs.) Baksay: A tótvázsonyi Bogarason, Kis-Kátyón, Máj-hegyen és a nagyvázsonyi Nőzséren

- százás nagyságrendű állományai élnek.
- Moenchia mantica* (L.) Bartl.: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Kanászkeret út menti gyepterületein található több 100 töves állománya. RÉDL (1942) a közeli Barátvágás területéről közli.
- Paronychia cephalotes* (M. B.) Bess.: A tótvázsonyi Bogaras, Kis-Kátyó és Máj-hegy, a nagyvázsonyi Nözsér, az öcsi Polyánka, a taliándörögdi Baksa-hegy és Vigánt-völgy sziklagyepjeiben gyakori.
- Primula vulgaris* Huds.: A nagyvázsonyi Mina-völgy gyertyános-tölgyesében szép állománya található. Sajnos a túltartott vadállomány miatt visszaszorulóban van. A Mina-völgyből RÉDL (1942) már említi.
- Primula x brevistyla* DC.: A nagyvázsonyi Mina-völgy hibrid kankalin populációját már RÉDL is leírta. 1998-ban, a völgyben mintegy 80 tövét számoltuk.
- Hottonia palustris* L.: A nagyvázsonyi Nyír-tó vízfelületeinek gyakori hínárja. A közeli öcsi Nagy-tóban régóta ismert a jelenléte (BOROS – VAJDA 1957).
- Salix repens* L. subsp. *rosmarinifolia* (L.) Hartm.: Az öcsi Ginder egykor igen forrásdús és tözeges, mára már kiszáradt és kotosodott területein az egykori láprétek utolsó maradékán található néhány nagyobb, több m²-es telepe.
- Potamogeton natans* L.: A nagyvázsonyi Nyír-tó és a nagyvázsonyi Torma-rét egy dagonyatavának jellegzetes hínárfaja. A Nyír-tó területéről RÉDL (1942) flóraműve már említi.
- Veratrum album* L.: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Ménesakol-réten tucatnyi tövet számlál, míg a nagyvázsonyi Sásos-kút környékén néhány 100 töves populációja található.
- Asphodelus albus* Mill.: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Barátvágás szegélyterületein, a D nyiladék és a 2-3 nyiladék találkozásánál, a Torma-rét szegélyében, valamint a C nyiladék Nyír-tó közeli szakaszán található kisebb 10 és 100 tö közötti állományai. A Kab-hegy területéről RÉDL (1942) már jelzi előfordulását.
- Hemerocallis lilio-asphodelus* L. em. Scop.: A Kab-hegy területén, a D nyiladék és az 5-ös nyiladék találkozásának környékén található több kisebb állománya. A Kab-hegy területéről RÉDL (1942) már említi előfordulását.
- Allium sphaerocephalon* L.: A tótvázsonyi Bogaras és a Kab-hegy tömbjében található nagyvázsonyi Miska-rét száraz gyepeiben szálanként előforduló növényfaj.
- Allium carinatum* L.: A Kab-hegy tömbjében, Nagyvázsony községhatárban a C nyiladék Nyír-tó közeli szakaszán több 100 töve él. Kisebb állománya él a Szijjártó-rét szegélyében is.
- Lilium martagon* L.: A veszprémi Csatár-hegyen, a márkói és bándi Malom-hegyen, a pulai Tálodi-erdőben, az öcsi Kőházverem erdeiben, valamint a Kab-hegy erdeiben gyakori. A veszprémi Csatár-hegy, valamint a Kab-hegy területéről RÉDL (1942) már említi.
- Scilla autumnalis* L.: A veszprémi Csatár-hegy, Kiskúti-völgy, Betekints-völgy és Benedek-hegy, a tótvázsonyi Bogaras, a nagyvázsonyi Ajándék és Külső-pótlék, valamint az öcsi Nagy-tó melletti terület száraz gyepeiben, legelőin gyakori. Veszprém környékéről RÉDL (1942) flóraműve már említi.
- Scilla vindobonensis* Speta: A pulai Tálodi-erdő Eger-patak menti völgyoldalában nagy, több százezer töves állománya él. A Veszprimense-re új !
- Ornithogalum pyramidale* L.: A nagyvázsonyi Ódortói-dűlő, Kányadombi-dűlő és Vízvöröstő út menti gyepszegélyeiben, szántók mentén nagy állományai találhatóak.
- Muscari botryoides* (L.) Mill.: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Semlyékes-tó és Rekettyés-tó környéki cseres-tölgyesekben több 100 töves állományai találhatóak. Néhány töve a nagyvázsonyi Új-kút környéki cserjésekben is él. Mindhárom állománya bazalttörmelék felszíneken található.
- Maianthemum bifolium* (L.) F. W. Schm.: A nagyvázsonyi Tormarét menti nyíres foltokban, gyertyános-tölgyesekben több m²-es foltjai találhatóak. A Kab-hegy területéről RÉDL (1942) már említi.
- Paris quadrifolia* L.: A pulai Tálodi-forrás menti bükkösben gyakori.
- Sternbergia colchiciflora* W. et K.: A nagyvázsonyi Nözsér területén a Veréb-árok felső részében nyugati kiettségű bolygatott felszínű löszös talajú gyepeben több 100 töves állománya található.
- Tamus communis* L.: A pulai Farkas-árok sziklás felszínű sarjerdőjében százás nagyságrendű állománya él.
- Iris arenaria* W. et K.: A Bakonyban rendkívül ritka eddig csak néhány lelőhelyről ismert növényt két új helyen sikerült megtalálnunk a vizsgált területen. A nemesvámosi Szár-hegy vékony lösztakaróján lévő lejtősztyep társulásban nagyobb állománya (több ezer töve), míg a nagyvázsonyi Nözsér sziklafüves lejtősztyepjén kb. 100 polikormomból álló populációja él. A tövek általában a nyílt mohás felszíneken találhatóak.
- Iris pumila* L.: A nemesvámosi Szár-hegy karsztbokorerdeinek tisztásain sziklagyepjeiben található több kisebb néhány m²-es telepe. A nagyvázsonyi Magyal-domb az ajkai úttól nyugatra fekvő erdőszegélyében is megtalálható két terebélyes több m²-es polikormonja.

- Iris variegata* L.: A veszprémi Csatár-hegy bokorerdeiben, valamint a Kab-hegy déli lejtőin gyakori növényfaj, mely megjelenik a nagyvázsonyi Barátság és Szijjártó-rét hegyi rétvén is. A Barátság területéről RÉDL (1942) már jelzi előfordulását.
- Cephalanthera damasonium* (Mill.) Druce: Az öcsi Kőházverem és a Kab-hegy erdeiben gyakori. A Kab-hegyről RÉDL (1942) már említi.
- Cephalanthera longifolia* (L.) Fritsch: A Kab-hegy erdeiben gyakori növény. A Kab-hegyről RÉDL (1942) már említi.
- Epipactis microphylla* (Ehrh.) Sw.: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Sárcsi-kút melletti cseres-tölgyesben kb. 30 tövét találtuk.
- Epipactis helleborine* (L.) Cr.: A Kab-hegy erdeiben gyakori faj.
- Epipactis purpurata* Sm.: A pulai Tálodi-erdő tömbjében a Viszont-völgy területén található kb. 50 töves állománya.
- Epipactis leptochila* (Godfery) Godfery: A pulai Viszont-völgy területén él néhány töves állománya.
- Neottia nidus-avis* (L.) Rich.: A Kab-hegy, a pulai Viszont-völgy, az öcsi Kőházverem, a veszprémi Csatár-hegy, a bándi és márkói Malom-hegy erdeiben gyakori.
- Platanthera bifolia* (L.) Rich.: A Kab-hegy erdeiben gyakori faj, megtalálható a tótvázsonyi Öreg-Kátyó cseres-tölgyeseiben is. A Kab-hegyről RÉDL (1942) már leírta.
- Ophris sphecodes* Mill.: A taliándörögdi Baksa-hegy száraz gyepeiben óriási, kb. tízezer töves állománya található. A közeli Pityer-dombon (Taliándörögdi) is él egy kb. 100 töves populációja. A Baksa-hegyi állományt két évvel ezelőtti cikkünkben már ismertettük (BAUER – MÉSZÁROS – SIMON 1999), de a területet tévesen a Balaton-felvidékhez soroltuk. Két éve itteni állományát csak néhány 100 töre becsültük.
- Orchis morio* L.: A nagyvázsonyi Nözsér, a taliándörögdi Baksa-hegy és tótvázsonyi Bogaras száraz gyepeiben, birkalegelőin több ezer töves állományai, a tótvázsonyi Kis-Kátyón és Máj-hegyen kisebb populációi találhatóak.
- Orchis ustulata* L.: A tótvázsonyi Bogarason néhány tövet számláló, míg a taliándörögdi Baksa-hegyen ezres nagyságrendű állománya található.
- Orchis purpurea* Huds.: A Kab-hegy területén, a tótvázsonyi Öreg- Kátyón és a nemesvámosi Szár-hegyen gyakori.
- Dactylorhiza incarnata* (L.) Soó: A pulai Tálodi-forrás piciny láprétjén 30-40 töves, a nagyvázsonyi Halastótól délnyugatra lévő fakadékos lápfolton kb. 50 töves állománya él.
- Dactylorhiza incarnata* (L.) Soó *subsp. serotina* (Hauskn.) D. M. Moore & Soó: Az öcsi Nagy-tó szegélyét kísérő üde gyepeben található néhány töves állománya.
- Anacamptis pyramidalis* (L.) Rich.: A veszprémi Csatár-hegy déli kitérségű száraz gyepeiben és bokorerdeiben gyakori.
- Eriophorum angustifolium* Honckeney: A nagyvázsonyi Sásos-kút láprétjén, a nemesleányfalui temetőtől nyugatra lévő fakadékos völgyoldalban, valamint a nagyvázsonyi Halastó délnyugati csücskénél lévő lápréten százas nagyságrendű állományai élnek.
- Eriophorum latifolium* Hoppe: A nagyvázsonyi Sásos-kút láprétjén és a nemesleányfalui temetőtől nyugatra lévő fakadékos völgyoldalban százas nagyságrendű állományai élnek.
- Scirpus sylvaticus* L.: A nagyvázsonyi Sásos-kút környékén és a nemesleányfalui temetőtől nyugatra lévő fakadékos völgyoldalban és völgyaljban gyakori.
- Carex davalliana* Sm.: A nagyvázsonyi Sásos-kút környékén és a nemesleányfalui temetőtől nyugatra lévő fakadékos völgyoldalban, kisebb foltokban állományalkotó.
- Carex appropinquata* Schum.: A nagyvázsonyi Halastótól délnyugatra lévő fakadékos helyen, a *Menyanthes trifoliata* élőhely közelében több 100 erőteljes zombékját találtuk.
- Carex paniculata* Jusl.: A nagyvázsonyi Sásos-kút környéki lápréten és a nemesleányfalui temetőtől nyugatra lévő fakadékos völgyaljban és völgyoldalban szép állománya található.
- Carex leersiana* Rauschert: a nagyvázsonyi Nyír-tó melletti cseres-tölgyesekben többfelé előfordul.
- Carex elongata* L.: A nagyvázsonyi Nyír-tó bokorfüzesében helyenként nagyobb állományokat alkot. Itt lévő populációját kb. ezer erőteljes zombékra becsüljük. Megtalálható még a Nyír-tó melletti bazaltkarsztos felszínnek vizenyős lefolyástalan részein is, innen csak néhány tövét ismerjük. A Vesprimense-re új!
- Carex leporina* L.: A Kab-hegy tömbjében lévő rétek, nyiladékok gyakori sásfaja. Megtalálható a nagyvázsonyi Torma-réten, Szijjártó-réten, Barátságáson, Ménesjáró-réten, Nagy-réten, Kisházi-réten. A Kab-hegy területéről RÉDL (1942) már említi.
- Carex remota* Grufbg.: A Kab-hegy erdeiben gyakori faj, mely főként az erdei vízállások szegélyében, lefolyástalan vizenyős területeken jellemző. A Kab-hegy területéről RÉDL (1942) már említi.
- Carex alba* Scop.: A veszprémi Csatár-hegy, a márkói és bándi Malom-hegy, valamint az öcsi Kőházverem bükköseiből, elegendő karszterdeiből ismerjük nagy állományait. (BAUER – MÉSZÁROS 2000)

- Carex pendula* Huds.: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Nagy-rét menti erdőkben szórványosan többfelé megtalálható. A Kab-hegy területéről RÉDL (1942) már említi.
- Carex pallescens* L.: A Kab-hegy tömbjében a nagyvázsonyi Torma-réten, Barátvágásban, Szíjjártó-réten, Nagy-réten, Kisházi-réten, a Semlyékes-tó szegélyében és az öcsi Nagy-tó szegélyében gyakori. A Kab-hegy területéről RÉDL (1942) már említi.
- Carex pseudocyperus* L.: A nagyvázsonyi Nyír-tó nádas foltjaiban gyakori.
- Carex lepidocarpa* Tausch: A nagyvázsonyi Sásos-kút láprétjén több 100 töves állománya található.
- Molinia arundinacea* (Schrank) Domin: A nagyvázsonyi Szíjjártó-rét és Barátvágás gyakori, több helyütt társulásalkotó faja. A faj határozását Bauer Norbert végezte.
- Danthonia alpina* Vest: A nagyvázsonyi Szíjjártó-rét szegélyében található százas nagyságrendű állománya. A határozást Bauer Norbert végezte.
- Calamagrostis canescens* (Web.) Roth em. Druce: A nagyvázsonyi Semlyékes-tó és Nyír-tó szegélyeinek gyakori növénye. Az öcsi Nagy-tónál régóta ismert a jelenléte (BOROS – VAJDA 1957).
- Stipa joannis* Celak: A nemesvámosi Szár-hegy vékony lösztakarójú lejtősztyepén gyakori.
- Stipa eriocalis* Borb.: A nemesvámosi Szár-hegy, a tótvázsonyi Bogaras és Kis-Kátyó valamint a nagyvázsonyi Köveskúti-árok (Hermán-völgy) dolomitsziklagyepjeiben gyakori.

Köszönetnyilvánítás

Köszönjük Dr. Galambos Istvánnak és Bauer Norbertnek néhány kritikus taxon meghatározásában nyújtott segítségüket. Köszönjük kollégáinknak: Dr. Sonnevend Imrének, Vers Józsefnek és Tóth Szabolcsnak értékes információikat és a terepmunkában való részvételt. Köszönjük, hogy a Kab-hegyre vonatkozó értékes múltbeli megfigyeléseit, adatait megosztotta velünk id. Simon László. Köszönjük Siffer Sándornak a rendelkezésünkre bocsátott térképeket. Köszönjük a Barkóca Természetvédelmi Alapítvány anyagi segítségét a fotódokumentáció elkészítéséhez.

Összefoglalás

A Déli-Bakony területén számos a Bakonyban ritka vagy a Bakonyra új növényfajt sikerült fellelnünk. A Nagyvázsony környékén található száraz gyepekben az *Ononis pusilla*, a *Sternbergia colchiciflora* és az *Iris humilis* subsp. *arenaria* érdemel említést. A pulai Tálodi-erdőben előkerült a Vesprimense flórájára új *Scilla vindobonensis*. A nagyvázsony környéki lápréteken megtalálható a *Menyanthes trifoliata*, a *Carex appropinquata*, a *Carex davalliana* és a *Veratrum album*. A Kab-hegy bazalttakaróján található kicsiny tavakban két Vesprimense flórájára új faj, az *Elatine alsinastrum* és a *Carex elongata* is előkerült. A Kab-hegy rétjein a *Danthonia alpina*, a *Hypericum maculatum*, a *Gentiana pneumonanthe*, az *Asphodelus albus*, a *Hemerocallis lilio-asphodelus*, a *Laserpitium pruthenicum* és a Bakonyra új *Selinum carvifolia* is megtalálható.

Zusammenfassung

Angaben zur Flora des südlichen Bakony I.

A. MÉSZÁROS – P. SIMON

Im Gebiet des südlichen Bakony gelang uns der Nachweis zahlreicher, für den Bakony seltener oder neuer Pflanzenarten. Aus den Trockenrasen der Umgebung von Nagyvázsony sind *Ononis pusilla*, *Sternbergia colchiciflora* und *Iris humilis* subsp. *arenaria* erwähnungswert. Im Tálodi-Wald (Pula) fand sich – neu für das Florengebiet Vesprimense – *Scilla vindobonensis*. Aus den Moorwiesen um Nagyvázsony konnte *Menyanthes trifoliata*, *Carex appropinquata*, *Carex davalliana* und *Veratrum album* nachgewiesen werden. In kleinen Seen in der Basaltdecke des Berges Kab-hegy fanden wir gleich zwei, für das Florengebiet Vesprimense neue Arten, *Elatine alsinastrum* und *Carex elongata*. In den Wiesen des Kab-hegy fanden wir *Danthonia alpina*, *Hypericum maculatum*, *Gentiana pneumonanthe*, *Asphodelus albus*, *Hemerocallis lilio-asphodelus*, *Laserpitium pruthenicum* und das für den Bakony neue *Selinum carvifolia*.

Irodalomjegyzék

- ÁDÁM L. – MAROSI S. – SZILÁRD J. (1988): A Dunántúli-középhegység. Regionális tájféldrajz – Akadémia Kiadó, Budapest.
- BARTHA D. – BÖLÖNI J. – KIRÁLY G. (eds., 1999): Magyarország ritka fa és cserjefajai I. – *Tilia*. 7 286 pp.
- BAUER N. – MÉSZÁROS A. – SIMON P. (1999): Néhány új *Ophrys* előfordulás a Balaton-felvidéken. – *Kitaibelia* 4 (2) 297-300.
- BAUER N. – MÉSZÁROS A (2000): A *Viola collina* Bess. új előfordulásai és cönológiai viszonyai a Bakonyban – *Folia Musei Historico Naturalis Bakonyiensis* 16 [in press].
- BOROS Á. – VAJDA L. (1957): A Bakony és a Balaton-felvidék *Sphagnum*-lápjai. – *Ann. Inst. Biol. Hung. (Tihany)* 24: 283-287.
- DIETZEL Gy. (1997) A Bakony nappali lepkéi. – A Bakony természettudományi kutatásának eredményei 21. 200 pp.
- FARKAS S. (ed., 1999) Magyarország védett növényei. – Mezőgazda kiadó, Bp. 419 pp.
- FEKETE G. (1964) A Bakony növénytakarója. – A Bakony természettudományi kutatásainak eredményei 1. 55 pp.
- GALAMBOS I. (1998) Adatok a Bakony-hegység flórájához I. – *Folia Musei Historico-Naturalis Bakonyiensis (Zirc)* 13: 55-61.
- KOVÁCS J. A. – TAKÁCS B. (1995) A Sümeg-Tapolcai hát és a Déli-Bakony néhány dolomitos felszínének botanikai értékei. – *Kanitzia* 3 97-124
- KOVÁCS J. A. (1999) Adatok a Déli-Bakony flórájának ismeretéhez 1. – *Kanitzia* 7 117-128
- LÁJER K. (1998) Az *Aldrovanda vesiculosa* L. újabb előfordulása és egyéb adatok Magyarország flórájának ismeretéhez. – *Kitaibelia* 3 (2) 263-274
- LÁJER K. (1998) Bevezetés a magyarországi lápok vegetáció-ökológiájába. – *Tilia* 6: 84-239
- PILLITZ B. (1908) Veszprém vármegye növényzete. 1. Közlemény. Veszprém, Krausz ny. 64 pp. (Veszprémvármegyei Múzeum kiadványai 2.)
- PILLITZ B. (1910) Veszprém vármegye növényzete. 2. Közlemény. Veszprém, Krausz ny. 65-167 pp. (Veszprémvármegyei Múzeum kiadványai 4.)
- RÉDL R. (1942) A Bakony hegység és környékének flórája. – Kiad. a Piarista Rend. Veszprém, 1942. Egyházmegyei ny. 159 pp. (Magyar flóraművek 5.)
- SIMON T. (1992) A magyarországi edényes flóra határozója. – Tankönyvkiadó, Bp. 892 pp.
- SOÓ R. (1964-1980) A magyar flóra és vegetáció florisztikai-növényföldrajzi kézikönyve I-VI. – Akadémiai Kiadó, Bp.